

به نام خداوند جان و خرد

روانشناسی فیزیولوژیک و انگیزش و هیجان

مجموعه روانشناسی

مؤلف:

دکتر مرتضی پیری

(هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد اردبیل)

پاییز ۱۳۹۱

سرشناسه : پیری، مرتضی، ۱۳۵۷-
 عنوان و نام پدیدآور : روانشناسی فیزیولوژیک و انگیزش و هیجان / مولف مرتضی پیری
 مشخصات نشر : تهران: پوران پژوهش، ۱۳۹۱.
 مشخصات ظاهری : ۲۸۰ ص.
 فروست : کتاب ارشد، مجموعه روان‌شناسی.
 شابک : ۹۷۸-۹۶۴-۱۸۴-۳۴۱-۲
 وضعیت فهرست‌نویسی : فیپا
 موضوع : دانشگاه‌ها و مدارس عالی -- ایران -- آزمون‌ها
 موضوع : روانشناسی فیزیولوژیکی -- آزمون‌ها و تمرین‌ها (عالی)
 موضوع : روانشناسی فیزیولوژیکی -- راهنمای آموزشی (عالی)
 موضوع : آزمون دوره‌های تحصیلات تکمیلی -- ایران
 رده بندی کتبه : LB۲۲۵۳/پ۹۶۵۳۷،۹ ۱۳۹۱
 رده بندی دی‌ری : ۳۷۸/۱۶۶۴
 شماره کتابخانه ملی : ۲۹۰۲۷۳

انتشارات پوران پژوهش

روانشناسی فیزیولوژیک و انگیزش و هیجان

تألیف: مرتضی پیری
 ناشر: پوران پژوهش
 هروفچینی: پوران پژوهش
 چاپ و صحافی: مگا چاپ
 صفحه‌آرایی: کانون تبلیغاتی تردید
 شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه
 نوبت چاپ: اول - پاییز ۱۳۹۱
 قیمت: ۱۲۰۰۰ تومان
 شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۱۸۴-۳۴۱-۲

دفتر مرکزی: میدان انقلاب - ابتدای کارگر جنوبی - کوچه مهدیزاده - پلاک ۹ -
 واحد ۵۴
 تلفن: ۶۶۹۲۷۰۴۰

این اثر، مشمول قانون حمایت مؤلفان و مصنفان و هنرمندان مصوب ۱۳۴۸ است. هر کس تمام یا قسمتی از این اثر را بدون اجازه مؤلف و ناشر، نشر یا پخش یا عرضه کند مورد بیکرد قانونی فرار خواهد گرفت.

پیش‌گفتار انتشارات

نگاهی به شمار داوطلبان آزمون کارشناسی ارشد نشان می‌دهد که در این سال‌ها درخواست تحصیل در دوره‌های تحصیلات تکمیلی دانشگاه‌ها افزایش چشمگیری داشته است. دشواری پیش روی بیشتر داوطلبان، گوناگونی منابع درسی و نبود دسترسی به آنها و همچنین نمونه آزمون‌های مناسب برای تمرین و فهم بیشتر مفاهیم درسی است.

مدیریت بنیاد انتشاراتی پوران پژوهش، آقای دکتر احمد هژبر، همسرشان بانو افسانه عبدی و آقای ولی... علیدوست با بیش از ۱۵ سال کوشش در راستای برآورده‌سازی نیاز داوطلبان، با سیاست کلی چاپ کتاب‌های ارزنده با بهایی درخور آماده‌سازی و گردآوری چهار مجموعه‌ی گوناگون با آماجهای روشن را در دستور کار قرار داده است.

مجموعه‌ی نخست با نام کتاب ارشد (با جلد آبی‌رنگ) که تاکنون به دست داوطلبان رسیده، با پذیرش چشمگیری همراه بوده است. در هر عنوان کتاب ارشد، پس از شرح کامل درس در هر فصل، پرسش‌های چهارگزینه‌ای آزمون‌های سراسری و آزاد چند سال گذشته با پاسخ‌های تشریحی آورده شده است. شرح درس در هر کتاب از این مجموعه به گونه‌ای است که برای دانشجویان سال‌های پایین‌تر سودمند است و نیز یک منبع درسی مناسب برای دانشجویان و استادان دانشگاه‌ها می‌باشد. کتاب ارشد نخستین بار در مهرماه سال ۱۳۸۰ در قالب پانزده عنوان به داوطلبان شناسانده شد و هم‌اینک بیش از ۲۲۰ عنوان را دربرمی‌گیرد.

مجموعه‌ی دوم با نام چند آزمون ارشد (با جلد سیاه رنگ) به گونه‌ای گردآوری شده است که دانشجوی دفترچه‌های آزمون‌های سراسری سال‌های گذشته را با پاسخ‌های تشریحی در یک کتاب خواهد داشت. مجموعه‌ی سوم با نام بانک تست ارشد (با جلد نارنجی رنگ) در دروس پایه و تخصصی هر رشته، یک کتاب کار به شمار می‌رود که در آن پرسش‌های طبقه‌بندی‌شده به همراه پاسخ‌های تشریحی آورده شده است تا دانشجویان حل و بررسی آن‌ها توانایی بایسته برای پاسخ‌گویی به آزمون‌ها را به دست آورد. در آخر مجموعه‌ی چهارم که با جلد قهوه‌ای رنگ عرضه شده و به عنوان کتاب‌های مرجع در دانشگاه‌ها آموخته می‌شود.

مقدمه مؤلف

این کتاب با هدف آمادگی برای آزمون کارشناسی ارشد فراهم شده است و تا حد امکان سعی شده که از منابع معتبر این درس در کارشناسی ارشد سراسری و آزاد استفاده گردد. با وجود این مطلب در نگارش این کتاب سعی شده استانداردهای آموزشی مراعات گردد و مطالب به گونه‌ای تدوین و نگارش گردند که فرد با خواندن کتاب به درک عمیق‌تری از علم روانشناسی فیزیولوژیک و انگیزش و هیجان دست یابد و از آموزش سطحی و طوطی‌وار مطالب خودداری شده است.

این کتاب در دوازده فصل نگارش یافته است که هفت فصل آن به بحث در مورد مباحث اساسی روانشناسی فیزیولوژیک پرداخته و پنج فصل باقیمانده به بحث در مورد مباحث انگیزش و هیجان پرداخته است. در پایان هر فصل سوالات سراسری و آزاد و بعضاً سوالات تألیفی گنجانده شده است. پاسخ تشریحی فراهم شده برای این سوالات نسبتاً مفصل می‌باشد و سعی شده مبحثی که سؤال از آن طراحی شده مرور گردد. با توجه به جدید بودن بسیاری از مسائل مطرح شده در این کتاب برای دانشجویان بویژه در بخش روانشناسی فیزیولوژیک برای اینکه این مطالب به طور کارآمدی انتقال یابند، علاوه بر بیان منطقی مسائل و توجه به دانسته‌های دانشجویان اهمیت تکرار مسائل کلیدی نباید فراموش گردد و تا این تکرار در خواندن مطالب کلیدی رخ ندهد اهداف آموزشی کتاب محقق نخواهد شد. فراهم نمودن پاسخ‌های تشریحی نسبتاً مفصل با این هدف انجام شده است و امید است که این هدف تحقق یابد. مطلب دیگر آنکه اینجانب به عنوان نویسنده این اثر با استفاده از بازخوردی که هنگام تدریس دروس فیزیولوژی اعصاب و غدد، روانشناسی فیزیولوژیک و انگیزش و هیجان دریافت کرده‌ام، تلاش نموده‌ام مباحث مطرح شده را به ساده‌ترین شکل ممکن بیان دارم بدون اینکه این بیان ساده موضوعات از بار علمی مطالب بکاهد. با وجود این مطلب کتاب حاضر مسلماً خالی از اشکال نیست. بنابراین نگارنده این سطور از تمامی همکاران و دانشجویانی که نقطه نظرانی در جهت بهبود کیفی کتاب حاضر دارند تقاضا دارد تا نظرات اصلاحی خود را از طریق ایمیل به اطلاع نویسنده برسانند.

در پایان از کلیه پرسنل محترم انتشارات پوران پژوهش تقدیر و تشکر می‌نمایم و این اثر را به همسر مهربان و فداکارم تقدیم می‌نمایم.

مرتضی پیری

biopiri@iauardabil.ac.ir

biopiri@gmail.com

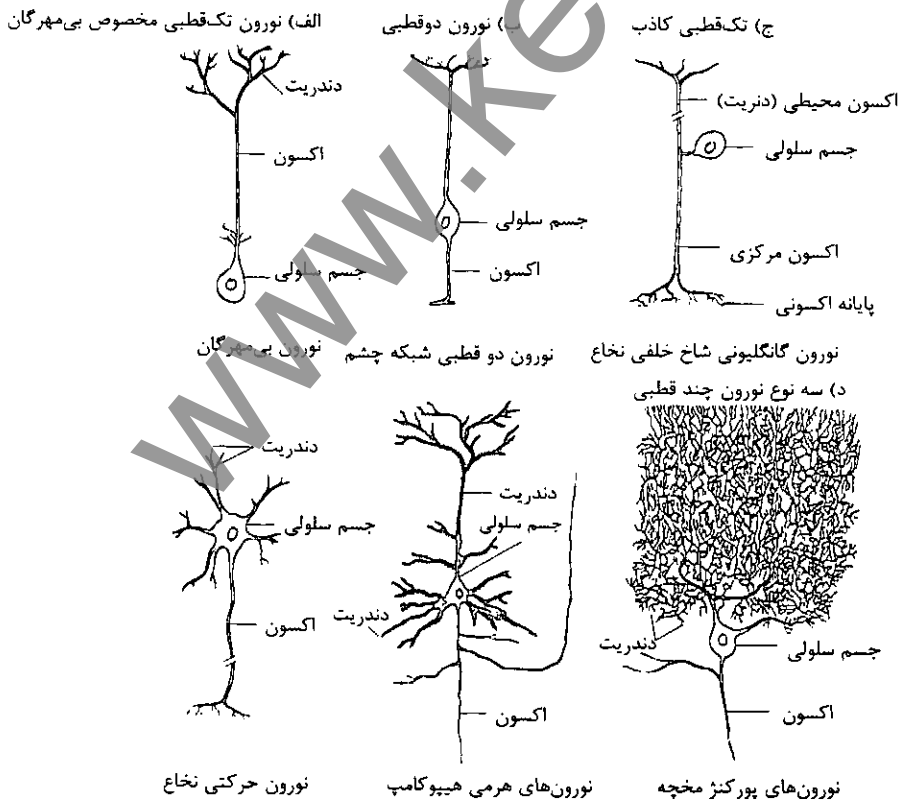
biopiri@yahoo.com

فهرست مطالب

۱	فصل اول: نورون‌ها و نوروگلیاها
۱۷	فصل دوم: سیناپس‌ها، ناقل‌های عصبی و نورپپتیدها
۵۳	فصل سوم: نحوه شکل‌گیری و محافظت از دستگاه عصبی مرکزی
۶۱	فصل چهارم: دستگاه عصبی
۱۱۱	فصل پنجم: تصویربرداری، EEG، خواب، حافظه، آفازی، ناخوانی و نانویسی
۱۳۵	فصل ششم: گیرنده‌های حسی
۱۵۳	فصل هفتم: هورمون‌ها
۱۷۱	فصل هشتم: تعریف و جایگاه انگیزش در روان‌شناسی و اساس فیزیولوژیک آن
۱۸۷	فصل نهم: نظریه‌های کاهش کشاننده‌ای، نظریه روان‌تحلیل‌گری فروید و نظریه کشاننده‌ها
۲۰۵	فصل دهم: نظریه‌های انتظار-ارزش: نظریه میدانی لوین، نظریه انگیزه پیشرفت و نظریه یادگیری اجتماعی
۲۲۵	فصل یازدهم: نظریه‌های شناختی: نظریه اسنادی و نظریه انسان‌نگری
۲۳۹	فصل دوازدهم: هیجان

سلول عصبی یا نورون

به سلول عصبی نورون گفته می‌شود. هر نورون از سه بخش دندریت، جسم سلولی (سوما) و آکسون تشکیل شده است. اصلی‌ترین بخش هر سلول عصبی جسم سلولی می‌باشد، چون هسته که محتوی ماده وراثتی (DNA) می‌باشد در جسم سلولی قرار دارد و همچنین ریبوزوم‌ها که ساخت پروتئین‌ها را انجام می‌دهند فقط در جسم سلولی حضور دارند. دندریت و آکسون به صورت زوائیدی از جسم سلولی خارج شده‌اند. دندریت پیام عصبی را به سمت جسم سلولی می‌برد در حالیکه آکسون پیام عصبی را از جسم سلولی دور می‌نماید. بدین ترتیب انتقال پیام عصبی در نورون جهت‌دار بوده و از دندریت به سمت آکسون می‌باشد. سلول‌های عصبی را بر اساس شکل ظاهری می‌توان به سه دسته نورون‌های تک قطبی، نورون‌های دو قطبی و نورون‌های چند قطبی تقسیم‌بندی کرد. در نورون‌های تک قطبی یک زائده واحد

شکل ۱-۱ انواع نورون‌های موجود در دستگاه عصبی

۳) سلول‌های اپاندیمی: این سلول‌های مژه‌دار نقش ساختمانی دارند و اطراف مجرای مرکزی نخاع که در امتداد بطن‌های مغزی قرار دارد و با مایع مغزی - نخاعی پر شده است را فرش می‌نمایند.

۴) الیگودندروسیت‌ها یا الیگودندروگلیاها: این سلول‌ها وظیفه ساخت غلاف میلین را در دستگاه عصبی مرکزی بر عهده دارند. همین کار در دستگاه عصبی محیطی توسط سلول‌های شوآن انجام می‌گیرد. البته باید توجه داشت که الیگودندروسیت به صورت همزمان برای چندین نورون غلاف میلین می‌سازد در حالیکه سلول‌های شوآن فقط برای یک نورون یا بخشی از آن غلاف میلین را می‌سازند.

۵) نوروگلیای محیطی (سلول‌های ماهواره‌ای): مهمترین نوروگلیای محیطی سلول‌های شوآن است که همچنان که گفته شد ساخت غلاف میلین در دستگاه عصبی محیطی را انجام می‌دهد.

در دوران جنینی سلول‌های گلیال ویژه‌ای بنام گلیای پرتوی وجود دارند که به رشد آکسون‌ها و دندریت‌ها و هدایت آنها در مرحله رشد جنینی می‌پردازند. این سلول‌های گلیال پس از بلوغ مغز تبدیل به آستروسیت‌ها می‌گردند. بعد از مرحله جنینی هدایت رشد آکسون‌ها و دندریت‌های محیطی توسط سلول‌های شوآن انجام می‌گیرد، به همین دلیل قدرت ترمیم در اعصاب محیطی بیشتر از اعصاب مرکزی می‌باشد.